

Informacja w sprawie zobowiązania szkół przez ZUS do dokonywania zbiorczych kontroli i zestawień wykorzystania zwolnień lekarskich

W ostatnich dniach regionalne oddziały Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zobowiązują dyrektorów szkół do przeprowadzania kontroli prawidłowości wszystkich zwolnień lekarskich, a następnie przekazywania do ZUS zbiorczych zestawień wyników kontroli według przekazanego formularza.

Żądanie ZUS skierowane do pracodawców jest pozbawione podstaw prawnych z następujących powodów:

- Pracodawcy są uprawnieni do kontrolowania zwolnień lekarskich, ale nie są do tego zobowiązani ani ustawowo, ani instytucjonalnie przez ZUS.
- Pracodawcy są uprawnieni do przekazywania do rozpatrzenia przez ZUS indywidualnych przypadków, co do których powzięli wątpliwość odnośnie wykorzystania zwolnienia lekarskiego, ale nie są zobowiązani do przedstawiania ZUS zbiorczych zestawień kontroli – w tym przypadków o potwierdzonej prawidłowości wykorzystania zwolnienia lekarskiego.
- Pomiędzy ZUS a pracodawcami nie występuje podległość administracyjna z której wynika prawo ZUS do wydawania pracodawcom dyspozycji odnośnie sposobu kontrolowania prawidłowości wykorzystania zwolnień lekarskich, a także informowania ZUS o ich wyniku.
- Wzór formularza zbiorczego ma charakter pozaprawny, ponieważ nie został określony w treści rozporządzenia z dnia 27 lipca 1999 r., ani w treści żadnego innego aktu normatywnego.

Uzasadnienie

1. W myśl art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 1368 z późn. zm.) – dalej u.s.p.ch.m., Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz płatnicy składek (pracodawcy), są uprawnieni do kontrolowania ubezpieczonych co do prawidłowości wykorzystywania zwolnień od pracy zgodnie z ich celem oraz są upoważnieni do formalnej kontroli zaświadczeń lekarskich.

Zgodnie z treścią § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu kontroli prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy oraz formalnej kontroli zaświadczeń lekarskich (Dz.U. Nr 65 poz. 743 z późn. zm.) – dalej r.kontr.zwol.lek., prawidłowość wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy z powodu choroby podlega kontroli. Dokonują jej płatnicy składek na ubezpieczenie chorobowe.

Kontrola prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy z powodu choroby polega na ustaleniu, czy ubezpieczony w okresie orzeczonej niezdolności do pracy nie wykonuje pracy zarobkowej lub nie wykorzystuje zwolnienia lekarskiego od pracy w sposób niezgodny z jego celem (§ 5 ust. 1 r.kontr.zwol.lek.).

2. W razie stwierdzenia w trakcie kontroli okoliczności, że pracownik podczas zwolnienia lekarskiego wykonuje pracę zarobkową lub wykorzystuje zwolnienie lekarskie od pracy w sposób niezgodny z jego celem, osoba kontrolująca sporządza protokół, w którym podaje, na czym polegało nieprawidłowe wykorzystywanie zwolnienia lekarskiego od pracy. Protokół należy przedłożyć ubezpieczonemu w celu wniesienia przez niego uwag (§ 9 r.kontr.zwol.lek.).

Zgodnie z treścią § 10 r.kontr.zwol.lek. wątpliwości, czy zwolnienie lekarskie od pracy wykorzystywane było niezgodnie z jego celem, rozstrzyga właściwa jednostka organizacyjna Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, uzyskując w miarę potrzeby opinię lekarza leczącego, i wydaje w razie sporu decyzję, od której przysługują środki odwoławcze określone w odrębnych przepisach.

3. Należy zauważyć, że dyspozycja § 10 r.kontr.zwol.lek. dotyczy indywidualnej sytuacji, ponieważ procedura kończy się decyzją administracyjną wydawaną przez ZUS, która zawsze dotyczy indywidualnej sprawy lub osoby.

Dopiero wówczas, gdy pracodawca dysponuje dowodami uzyskanymi w wyniku przeprowadzonej kontroli, że zwolnienie lekarskie wykorzystane było niezgodnie z celem, sprawę powinien przedstawić Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych.

A contrario – jeżeli pracodawca nie ma wątpliwości co do prawidłowości wykorzystania zwolnienia lekarskiego, nie ma także obowiązku zawiadomienia ZUS.

Zatem skoro § 10 r.kontr.zwol.lek. dotyczy jedynie indywidualnych spraw, to nie można z treści tejże normy wyprowadzać obligacji w odniesieniu płatnika składek (pracodawcy) do dokonywania kontroli prawidłowości wszystkich zwolnień lekarskich, a następnie przekazywania do ZUS zbiorczych zestawień zawierających wyniki kontroli – a zwłaszcza informowania ZUS o zwolnieniach lekarskich wykorzystanych prawidłowo.

4. Jeżeli ZUS chce dokonywać kompleksowych kontroli prawidłowości wykorzystania zwolnień lekarskich, posiada w tym zakresie swoje własne kompetencje normatywne. ZUS nie może zobowiązywać płatników składek (pracodawców) do dokonywania kontroli prawidłowości wykorzystania zwolnień lekarskich w imieniu ZUS.

ZUS nie ma także prawa do sporządzania formularzy, których wzory nie wynikają z treści obowiązujących aktów normatywnych.

Zatem zobowiązania wynikające z pism ZUS należy traktować jako nieuprawnione wywieranie presji na nauczycieli chcących korzystać z uprawnienia do zwolnienia lekarskiego, jak również bezprawny wpływ na dyrektorów szkół w zakresie sposobu dokonywania kontroli zwolnień lekarskich.

Warszawa, 23 stycznia 2019 r.

WICEPREZES
Zarządu Głównego ZNP
Krzysztof Baszczyński